

V, U, L ali W?

Jože Mencinger

6

Napovedi različnih institucij o gospodarski rasti oziroma krčenju BDP v letošnjem in prihodnjih nekaj letih se razlikujejo in iz meseca v mesec spreminjajo. S tem se spreminjajo tudi ugibanja o tem, kdaj bomo prišli do točke, ko bo krčenje gospodarske aktivnosti končano in ko bomo nehali govoriti o »negativni rasti«. Najbrž je prav kar priznati, da »ne vemo prav dobro, kam gremo, pa tudi ne, kje smo« in da so napovedi bolj ugibanja, kot kaj drugega. Kako dobra so takšna ugibanja, je odvisno od izkušenj iz preteklosti, razumevanja, kako so povezana dogajanja v gospodarstvu in med gospodarstvi, pa tudi od institucije, ki ugiba. Vsaj dve pravili ugibanja vendarle imajo. Bolj oddaljena dogajanja so zmeraj lepša od manj oddaljenih; tako naj bi bilo leta 2010 mnogo bolje kot letos, leta 2011 pa še bolje. Poleg tega so napovedi vsakokratnih oblasti – pri nas ali v svetu - ali od njih odvisnih institucij, oziroma tistih, ki »vodijo« svet, recimo EU, ECB, IMF, OECD, praviloma bolj vedre kot napovedi tistih, ki ga ne. Evropski voditelji so tako na svojem nedavnem srečanju opazili prve znake »vzdržnega gospodarskega okrevanja«; zato naj bi bilo tudi nadaljnje stimuliranje gospodarstva nepotrebno, oblikovati bi veljalo izhodno strategijo (Bloomberg, 19. junija). Tudi predsednik ECB Jean-Claude Trichet za prihodnje leto napoveduje okrevanje gospodarstva, saj smo »priča upočasnjevanju poglobljanja krize«. Svetovna gospodarska aktivnost naj bi se do konca leta stabilizirala in prihodnje leto prešla v rast. Po njegovem mnenju naj bi »stimulacijski svežnji, ki so jih vlade sprejele doslej, povsem zadostovali«, dodatno zadolževanje pa naj ne bi bilo potrebno. (MMC RTV SLO/STA, 21. junija). Morda. Vendar zaenkrat kaže, da voditelji EU in gospod Trichet bolj ugibajo in še bolj želijo, kot vedo.

Pri ugotavljanju stanja v gospodarstvu se institucije, ki ga spremljajo, vse bolj zanašajo na raznovrstne ankete, ki kažejo občutke potrošnikov, trgovcev, ali producentov, in vse manj na podatke o dejanskih dogajanjih. A tudi pri podatkih o dejanskih dogajanjih, ne gre prezreti, da je uporabnih podatkov vsaj za narodna gospodarstva vse manj, pa tudi, da so vse manj zanesljivi. Če dodamo še probleme z definicijami in merjenji makroekonomskih agregatov, lahko trdimo, da razlik med napovedjo o, na primer, 1.9 ali 1.6 odstotnem krčenju BDP sveta sploh ni. Na nezanesljivost kaže na primer nedavni izračun SURS-a o 8.5 odstotnem krčenju BDP Slovenije v prvem četrtletju letos. H krčenju BDP naj bi kar 4.2 odstotni točki prispevalo krčenje zalog!!!, čeprav se zaloge (surovin, reprodukcijskega materiala ali dokončanih produktov) lahko pojavljajo le v dejavnostih, ki ustvarjajo manj kot pol BDP, njihovo spreminjanje pa običajno niha znotraj pol odstotka BDP. Bi bil padec BDP Slovenije v prvem četrtletju brez sprememb zalog le 4.3 odstoten? Kakorkoli, kaže, da »trdnih« tudi številke o stanju v svetovnem, evropskem ali slovenskem gospodarstvu ne gre jemati preveč zares.

Še več kot z ugotavljanjem stanja je problemov z napovedmi. Tudi pri njih se institucije vse bolj zanašajo na ankete, ki kažejo pričakovanja potrošnikov, trgovcev ali producentov. Pri oblikovanju napovedi zato ne gre pozabiti na znamenito zgodbo o tem, kako je Indijanec »napovedal« mrzlo zimo. To več kot potrjuje tudi napovedi ekspertnih institucij o rasti ali krčenja BDP v letošnjem letu. Prikazane so v Tabeli 1 in na Sliki 1; gre za povprečja napovedi uglednih svetovnih bank in institutov o gospodarski rasti v letošnjem letu¹. Še julija lani so eksperti za letošnje leto napovedovali 1.3 odstotno gospodarsko rast v evro območju, 1.5 odstotno v Nemčiji in 1.3 odstotno v ZDA; njihove letošnje junijske napovedi za letošnje leto pa so: -4.1 za evro območje, -5.5 za Nemčijo in -2.8 za ZDA. Šele novembra lani so za letošnje leto prvič predvideli krčenje BDP; odtelej so se vse napovedi poslabševale; šele junijska povprečna napoved je le za ZDA napovedala manjše krčenje od predhodne.

7

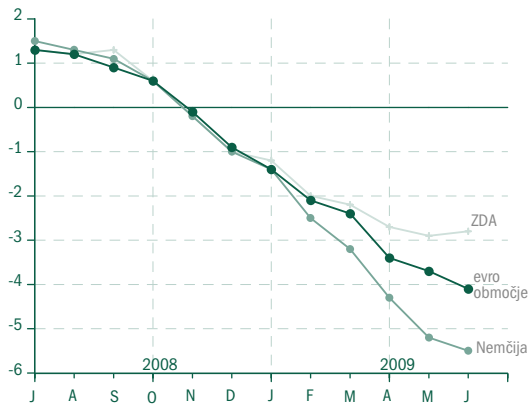
Tabela 1
Napovedi o gospodarski rasti v letu 2009

čas napovedi	napovedi za 2009			napovedi za 2010		
	evro območje	Nemčija	ZDA	evro območje	Nemčija	ZDA
2008:07	1.3	1.5	1.3			
2008:08	1.2	1.3	1.2			
2008:09	0.9	1.1	1.3			
2008:10	0.6	0.6	0.6			
2008:11	-0.1	-0.2	-0.2			
2008:12	-0.9	-1.0	-1.0			
2009:01	-1.4	-1.4	-1.2			
2009:02	-2.1	-2.5	-2.0			
2009:03	-2.4	-3.2	-2.2	0.7	0.8	1.9
2009:04	-3.4	-4.3	-2.7	0.2	0.3	1.4
2009:05	-3.7	-5.2	-2.9	0.3	0.3	1.4
2009:06	-4.1	-5.5	-2.8	0.5	0.5	1.6

Vir: The Economist pool of forecasters

¹ Na njihovo spreminjanje in s tem na negotovost napovedi v slovenskem gospodarstvu sta v začetku leta opozorila že Bole in Rebec (GG, januar 2009).

Slika 1
Napovedi o gospodarski rasti v letu 2009

Vir: Tabela 1

8

Si pri ugibanju o globini krize in njenem trajanju lahko pomagamo z zgodovino? Morda, a ne preveč. Ameriška ekonomista Carmen M. Reinhart in Keneth S. Rogoff (2009) sta ugotovila, da je BDP v 18 gospodarskih krizah, ki sta jih analizirala, v povprečju upadal dve leti in da se v tem razdobju zmanjšal za desetino, brezposelnost, ki se je povečevala več kot štiri leta, se je povečala za 7 indeksnih točk, javni dolg pa se je med krizo povečal za 86 odstotkov. Precej daljša so bila povprečna razdobja zniževanja cen na nepremičninskem trgu in tečaji delnic na trgu vrednostnih papirjev; prve naj bi se zmanjševale šest let in padle za 35 odstotkov, tečaji delnic na borzah pa naj bi se v treh letih znižali za 55 odstotkov. Najbrž ni mogoče najti veliko razlogov za pomisel, da bo zdajšnja kriza krajša ali plitvejša od tega povprečja, saj so bile krize, ki sta jih analizirala, omejene na posamezne države ali skupine držav, nekateri padci pa so že v začetni fazi zdajšnje krize presegli padce v prejšnjih krizah. Nič tudi ne kaže, da je znanje o tem, kako iz krize, zdaj večje, kot je bilo v preteklosti, ali da je sposobnost obvladovanja kriz večja, kot je bila v preteklosti. Če torej za začetek zdajšnje krize uporabimo zadnje četrletje preteklega leta in uporabimo njuna zgodovinska povprečja, bi dno v proizvodnji veljalo iskati konec 2010, najvišjo stopnjo brezposelnosti konec 2012, borzni indeksi bi se začeli obračati navzgor sredi 2011, cene nepremičnin pa šele leta 2014. A tudi tu gre le za ugibanja. Kakorkoli, o krizi in njenem trajanju bomo malo več vedeli šele, ko bo mimo. Takrat bomo poznali tudi odgovor na vprašanje, ali bo kriza imela obliko črke V, U, L ali W. Tudi takrat pa bo spet treba priznati, da »ne vemo prav dobro, kje smo, in še manj, kam gremo«.

Reference:

- *Bloomberg (2009):* www.bloomberg.com/apps/news;
- *Bole, V. in Rebec, P: (2009):* *Gospodarski izgledi v 2009, GG 410, 1/2009, 6-15*;
- *Reinhart, C.M. in Rogoff, K.S. (2009) The Aftermath of Financial Crises, NBER Working Paper 14656*;
- *OECD: The Economist pool of forecasters ,* www.oecd.org/dataoecd/0/13/18635847.htm
- *SURS: (2009) Bruto domači proizvod, 1 četrtoletje 2009*